

T H E S
PHILOSOPHICA

Quas, Auspice & propitio D. O. M. Adolescen-
tes nonnulli Curriculum Philosophicum cernenti, &
Triumphali Laureâ condecorandi in Inclytâ Uni-
versitate Glasguensi, ad diem Julij.
Publicè propugnabunt, horis &
loco solitis.

Vol 207

Præside JOANNE BODIE

*Veritatem quærunt Philosophi, inventant Theologi,
soli Religiosi possident.* Mirand.

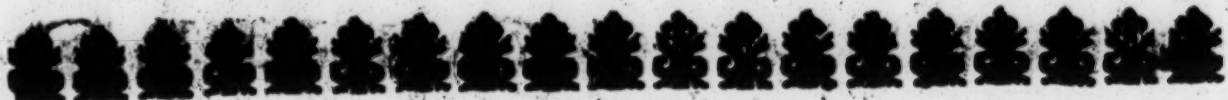
*Non cuiquam me mansipavi, nullius nomen fero. Mideum Mag-
norum Virorum iudicio iri, aliquid & meo vendico.* Seneca.

*Philosophia non nocet, imò plurimam prodest, si Religione imbutus sit
animus.* Lact.

GLASGUE,

Ex Typis ROBERTI SANDERS, Univerſe Ty-
pographis Regijs. M. DC. XCIII.

Candidatorum Nomina.

ALEXANDER WALLACE,
ARCHIBALDUS MALCOLME,
BAPTISTA BOYD,
CHRISTOPHERUS JACKSON *Angl.*
DONALDUS M^c LAURIN,
DUGALDUS STEWART,
GAVINUS HOUSTOUN,
GUILIELMUS BOYD,
GUILIELMUS M^c LATCHIE,
JACOBUS CARMICHAEL,
JACOBUS KILPATRICK,
JACOBUS MONTGOMERY,
JOANNES GILL *Angl.*
JOANNES WILSON,
NATHANAEL DRUMMOND,
PATRICIUS BROCK,
ROBERTUS GILCHRIST,
ROBERTUS PARK,
SAMUEL SHANNAN,
SIMEON KELLIE,
STAFFORDUS PETTIGRUE,
THOMAS HOOK.

ILLUSTRIS. CLARIS. & POTENTIS. DOMINO,
J O A N N I,
 DOMINO à CARMICHAEL,
 ANTIQUISSIMÆ, FIDISSIMÆ & CELEBERRIMÆ
CARMICHAELORUM Gentis Principi.

Serenissimo Magnæ *Britanniæ* Regi *GUILIELMO*, &
 Reginae *MARIÆ*, à Sanctioribus Consilijs, & Inclytæ
Universitatis GLASGUENSIS CANCEL-
 LARIO Dignissimo; Pietatis & Justitiæ As-
 sertori Strenuissimo; Musarum Fautori Pro-
 pensissimo, Mæcenati suo perpetim co-
 lendo, & æternùm Honorando.

Theses hæc Philosophicas in devotissimæ mentis tesseram, &
 Sempiternæ Observantiæ monumentum

D. D. Cq;

JOANNES BODIUS *Præses.*

THESES PHILOSOPHICÆ.

Entem humanam mediam statuit Deus inter se & res qualescunq; ma-
 teriales, quam licet in hoc corporis ergastulo multis infantiæ & sen-
 suum præjudicijs prægravari doleamus; eam tamen sufficienti Facul-
 tatum apparatu instruxit Clementissimus Naturæ Author, quibus possit
 hæc onera abdicare, & ad certam & indubitatam cognitionem per-
 venire. Quæ quidem vel fundatur in Revelatione, vel Rationis lu-
 mine: prior Theologiæ, posterior Philosophiæ nomine venire solet.
 Atq; cum nitantur principijs longè adeo diversis, certum est eas mi-
 nimè confundendas esse, quâ in re plurimùm peccârunt Scholastici, qui
 divina non-divinis, sed humanis rationibus ponderantes, ex mixtione
 divinorum Eloquiorum & Philosophicarum rationum monstrosam (nescio quam) Theologiam efformârunt, quæ omnem veram & sinceram exulem fecit. Culpabiles pari-
 ter videntur, qui sanam Philosophiam sacre Theologiæ opponunt, aut Rationem Religioni contra-
 riam

riam esse putant; neq; enim *Supernaturalia naturalibus*, vel *Veritas Veritati*, *Bonumve Bono* repugnare possunt: cum hæc omnia inter se componantur non opponantur, sibiq; subordinentur, neutiquam tamen adversentur. Sana autem Philosophia est *Cognitio certa & evidens rerum naturalium per causas*. Omnes Disciplinas evidenter discursivas suo complectitur ambitu, quas cum capere non possit exiguæ unius pagellæ angustia, Decermina duntaxat perpauca, ex præcipuis illius partibus & dictatis quadrimi laboris notis, raptim congesta, hac vice ventilanda proponemas.

I I.

Omibus verò, qui ratione potius quam autoritate ducti, ipsissimam rei veritatem indipiscere assidue annuntur, jubare suo, modo incredibili Intellectus tenebras irradiat & illustrat Logica; quæ unica est Philosophiæ *Fax & Lux*, primusq; & præcipuus radiusculus unde omnes pullulant scientiarum ramusculi; *Scientia directiva operationum mentis, ad veritatem inveniendam*, hæc incommode definitur potest: quandoq; tamen *Opinio* est, interdum *Fides*, semper *Ars*. De ejus objecto, tam formali quam materiali, nimium altercantur *Peripatetici*: quicquid est *intelligibile*, objecti sui ambitu complectitur Logica; de omnibus tamen ex professo non tractat: res itaq; omnes Logicæ objectum non sunt, nisi materiale dixeris & remotum. Non sermo exterior, interior potius est Logicæ objectum materiale; Rectitudo inducenda est objectum formale. Cave tamen opineris hanc ab actibus distingui; adeò ut eundem unum, aut eosdem plures, nunc malè fieri, & denuò bene, Contradictionem involvat. Quas *Docentem*, atq; *utentem Logicam* vocas, unus idemq; sunt habitus: illa veras & immutabiles differendi regulas tradit, quas firmissimis rationibus demonstrat: hæc autem regulas eas peritè & artificiosè ad usum applicat; utraq; non tantum utilis, verum necessaria ad scientias quasq; perfectè acquirendas est.

I I I.

Idea, vel vox clarè exhibens rei naturam, ejus definitio est: nec metuendum ex rei cujusvis, quantumvis perfectæ definitione inferri posse definientis omniscientiam: cum definitum sit tantummodo idea, vel vox confuse repræsentans definitionis objectum, nec definitio cum definito reciprocari, nec de eo verificari potest. Definitioni universalis cognitio multum adminiculatur, cujus natura, non minus à *Scotistarum* de naturæ unitate formali in omnibus singularibus figmento, atq; *Fonsææ* subtili nimis præcisione, quam *Platonis* somnio, aliena est. Evoluta aperta; est ejus ratio, quod nempe sit *Natura una apta inesse multis vel prædicari de multis: ab actu intellectus necessario pendens*. Omne universale est prædicabile, nullum actu prædicatur: omnis prædicatio est quoad rem ipsam identica, si vera.

I V.

Ad trinam operationem mentis, omnes Intellectus actus, apprimè reduceris, *Apprehensionem* puta, *Judicium*, & *Discursum*. In *Apprehensione* simplici datur *Veritas* aliqua, *Falsitas* non item; ea namq; repræsentatio nuda est: actus omnis si rem enunciet sicuti est, verus, secus falsus: unde omnis enunciatio, etiam de futuro *Contingente*, est vel vera, vel falsa. Nec *Veritas*, nec *Falsitas* est actui essentialis, & ideo propositio nunc vera, potest eadem de nunc esse falsa & contrà, quam mutationem *Necessitas*, non *Veritas* aut *Falsitas* impedire potest. Nulla *Veritas* alterâ major est; quippe conformitas exacta veritatem constituit; Majus ergo & minus admittere nequit. Licet quædam sint propositiones necessario veræ, aliæ necessario falsæ, nullas tamen æternæ *Veritatis*, aut *Falsitatis* agnoscimus. Propositio mentalis non ita composita est, ut *Apprehensiones Apprehensionibus* coagmentando congeratur, in individuo enim

Theses Philosophicae.

enim simpliciq; actu extremorum connexionem penetrante sita est. Frustra tantum inter se de oppositionibus opponuntur Dialectici, cum enim omnis sit affirmatio & negatio ejusdem prædicati de eodem subiecto, omnis præter Contradictoriam & Contrariam tanquam spuria rejicienda est: prior oppositionum omnium est maxima, estq; disjunctionis æternæ: Nihil interim vetat, quo minus inter Contradictoria adinveniri possit medium.

V.

Quantumvis animæ humanæ, supra brutalem, in alijs suis operationibus, nulla agnoscatur à quibusdam eminentia, omnibus tamen clarè in Discursu elucescit: qui ignotum ex noto infert: quo à judicio essentialiter diversus est: & in quo semper inter se uniuntur, vel à se invicem separantur, duo termini, prout vel uterq; tertio unitur, vel alter unitur, alter separatur. Licet omnis Discursus tribus constet propositionibus, nec tamen in utravis, nec in omnibus, sed in ipsâ illatione formaliter consistit. Eorum, qui ad actum Conclusionis elicendum; ullam identitatis objecti conclusionis cum objecto Præmissarum cognitionem, sive judicativam, sive apprehensivam requirunt, sententiæ sumus alieni. Attamen, quam Maximè in eorum inclinamur sententiam, qui contendunt, Conclusionis actum non attingere extremorum inter se modo, verum eorundem etiam cum medio identitatem. Ex præmissarum, etiam probabilium, assensu necessitatur Intellectus ad assensum Conclusioni, non tantum quoad Speciem, sed & quoad Exercitium, præbendum. Syllogismus Sophisticus nullus est, peccat enim in formâ. Demonstrativus autem & Dialecticus sunt Syllogismi species propriè sic dictæ.

V I.

Licet *Metaphysica*, ut communiter quidem tradi solet, recipiendis, quæ alijs scientijs exulant entibus Xenodochium sit: suapte tamen genio pro objecto adæquato postulat ens immateriale. Nunquam non perperam per oppositionem ad Chimæram explicabitur ens: rectius per Capacitatem existendi, quâ cum ab ente rationis Intellectus spectro tum à puro puto non-ente dirimitur. Ut reales expendat Conceptus *Metaphysica*, duas sortitur partes, unam Transcendentalem, alteram Prædicamentalem. Transcendentia sunt Notiones generalissimæ, quæ signa exhibent Convenientiæ & differentiæ omnibus prædicamentis superiora & communia, talia sunt *Intelligibile*, *Unum*, *Verum*, & *Bonum*, quæ cum ente reciprocantur. Unitas Concordiæ Mater, & Multitudinis, cui opponitur *Mensura*, rem in se indivisam, & ab alijs divisam reddit. Inter unum per se, & per accidens datur medium, quod istam distinctionem è medio tollit. Veritas, quæ est conformitas rei cum principijs in rebus objectivè, in mente subjectivè, in voce significativè, est. Bonitas rem in suo genere perfectam reddit, ac defectum omnem sive partium sive graduum supplet.

V I I.

Quamvis solus Deus per essentiam existere dicatur, quia hæc est illi adæquata existendi ratio, cujuslibet tamen entis esse est etiam ejus *existere*, nec ullatenus distinguitur ens ab ejus *essentiâ*, rerum itaq; essentiæ ab æterno nullum esse, quantumvis diminutum dicebant. Malè tamen hinc inferes possibilitatem rerum absolutam esse petendam ab omnipotentia divinâ: siquidem res est possibilis, aut impossibilis non ex eo quod Deus eam producere possit aut nequeat, sed ex eo quod contradictionem excludat vel includat. Perperam etiam à quibusdam infertur essentias rerum, ut ante existentiam spectantur, esse omnino nihil: terminant enim, ut in statu Possibilitatis cognitionem Dei, & ut in statu futuritionis, Volitionem Dei. Atq; cum propositio connectens attributa essentialia sit vera, in quocunq; sive Temporis Momento sive Æternitatis signo proferatur, rerum essentiæ aliquod esse habebunt.

VIII.

V I I I.

De existentia rerum in æternitate, ad demonstrandam Dei præscientiam futurorum Contingentium, multa *Neoterici* quidam nugantur. Dicimus omnium rerum per se in Deo Scientiam esse, eamque nusquam ab objecto in rebus creatis mutuata. Atque in Deo nullam esse scientiam abstractivam: illa enim imperfectionem arguit; sed solam intuitivam, per quam Deus omnia, sive futura, sive præsentia, sive præterita, perfecte penetrat. Quamvis enim in Æternitate non sit præteritum aut futurum, Deus tamen futura, antequam in tempore existentiam habeant, intuitivè præscit quoad præsentiam in tempore futuram. At quod res sint præsentia reali, eam nempe quâ in tempore existunt, Deo ab æterno præsentem, ut commentum ridiculum rejicimus, cum præsentiam realem non ab æterno, sed in tempore per existentiam habeant. Quemadmodum scit Deus omnia possibile scientiâ simplicis intelligentiæ, ita præscit omnia futura Scientiâ Visionis. Frustranea itaque est commenticia illa Scientia media, cum necessariò ponat rerum futuritionem antecedenter ad Dei decretum, atque aliquam Dei cognitionem pendere ab objecto: quæ duo tela, omni pervicacis ingenij molimine adhibito, nunquam rerundere possunt adversarij.

I X.

Novatores qui denarium Categoriarum numerum subvertere conantur, nullum proferre possunt modum, quo entia omnia tam facili compendio per Classes disponantur. Quippe quæ in Prædicabilibus confuse congesta videas, eadem in Prædicamentis distinctè digesta reperies: quæ eatenus prosequitur Metaphysica, quatenus ex distinctis hisce Entium classibus, Subiecta subordinatis Disciplinis tractanda proponit. Substantia Accidentium omnium sustentaculum, ens est propriâ sussultum essentiâ. Accidentia Physica (entitates utpote reales, per se quandoque subsistere Valentes, atque à Subiecto cui aptitudinaliter tantum inhærent cujusque partes non sunt, realiter distinctas) tanquam figmenta senioribus omnibus ac sanioribus Philosophis prorsus ignota, & à Recentioribus tantum Romanensibus ad monstrosam Transubstantiationis dogma propugnandum excogitata, Philosophiæ finibus, Entiumque realium albo proscribenda judicamus.

X.

Philosophia moralis, alijs Philosophiæ partibus longè est utilior, quæ animum exornat non speculatione nudâ, sed actiones nostras dirigere satagit, in consequendâ beatitudine summâ: quæ quidem non invenitur in Divitijs Cræforum, quæ absque usu inopia sunt, & quibus si utaris abuti poteris. Nec in honoribus Hamanorum, quorum latus utrumque claudit periculum, terga premit invidia, Frontemque Casus occupat. Nec in Delicijs Epicuræorum quæ nisi ex honesto petantur turpes sunt, & longam trahunt poenitudinem. Nec in robore Milonum, quod Elephantum potius quam hominum Virtus est. Nec in Generis claritudine, quæ in degeneres cadit ac flagitiosis accidit. Nec denique in Stoicorum Apathiâ, quæ stipitum non hominum laus est. Invenitur autem in ipso Beatitudinis fonte Deo solo in æternum benedicto. Felicitas etiam tormalis in ejus fruitione quærenda est: quæ nobilissima est animæ rationalis operatio. Sitne Visio an Amor, Thomistarum & Scotistarum Scholæ acerrimè contendunt? Certum tamen est felicitatem hominis perfectam in Visione Dei clarâ, & amore firmam esse, ex quibus resultat purissimum Gaudium, & efflorescit Gloria ineffabilis.

X I.

Felicem esse velle & non probum, est optare terminum sine viâ quantum in Virtute progressi, tantum vicini Beatitudini. Aliud tentare iter, est in exitium ferri. Virtus autem est habitus præelectivus in medio geometrico, & quoad nos, sive rationis, si unam Justitiam excipias

pias : Justitia verò non est media inter duas extremitates, Unica enim injustitia justitiae est opposita. Hic habitus exercetur, non solum in sedandis, sed & in dirigendis perturbationibus, sive ex sunt affectus Voluntatis, sive passiones appetitus sensitivi. Stoicorum Apathia damnanda. Affectus remissio, ubi cum intendi officium postulat Vituperanda. Qui concitaturus est in alijs perturbationem, eandem, sibi primum imprimere solet. Virtus pariter in Servo ac Ingenuo, Debili ac Robusto potest esse corpore. Illi non domus aurea gratior quam casa humilis. Virtus una ita reliquarum indiget consortio, ut sola beatum efficere non possit. Quatuor tamen Virtutes Cardinales, hominem quadratum, & ab æqui boniq; tramite haud facile dimovendum reddunt. Prudentia omnibus unum finem proponit, unicuiq; sciz. suam felicitatem cum aliorum felicitate conjunctam. Disjuncta est impossibilis imò Contradictoria. Nulli casu prudentem esse contingit, paucis naturâ. Ad providè agendum sola non sufficit ratio, nisi experientiam illi comitem adjunxeris. Temperantia Cupiditatum frenos gerit, quos Voluptatibus imponit. Fortitudo facilis dictu, difficilior possessu: in plurium nunc ore, in paucorum est pectore: circa Terribilia versatur. Sunt tamen quædam quæ si non metuas, vel Atheum vel stolidum agis. Illicitum est Duellum. Virtutibus autem omnibus Negotium faceiunt affectus sive passiones animi, quas dum alij plures, alij pauciores enumerârunt; nos duas duntaxat esse dicimus, Amorem sciz. & Odium. Passiones in se & suâ naturâ nec bonæ sunt nec malæ, sed in quantum rationis subjacent imperio; ritè si gubernentur permagna est earum utilitas, secus verò hominis felicitati plurimum obstant: Prima autem & ultima, Rectitudinis creatæ norma adæquata, non est Libera Dei Voluntas sola; quia etsi quarundam actionum prima sit Regula, non desunt tamen quamplurimæ quæ Naturam Rationalem, tanquam ultimam suæ moralitatis normam, quæ omnem liberam Volitionem antecedit, agnoscunt.

X I I.

De Libertate liberè nimis Philosophantur permulti, *Hobesius* imprimis Stoicorum vestigia premens, omnem omnino libertatem è medio tollit, atq; res omnes humanas fati & ineluctabili necessitati subjicit. Stoicismum hunc ut evitent Jesuitæ, humanæ Libertatis fimbrias ad monstrosam amplitudinem distendunt, nempe indifferentiam absolutam & illimitatam ad agendum, & non agendum, positis omnibus quæ Deus ponere potest; sed si penitiùs quis ejus naturam Introsperet, haud difficulter animadvertet, nihil minus ad ejus essentiam spectare, quam indifferentiam, & imprimis illimitatam illam Jesuitico-Arminianam: quin & indifferentiam Mentis humanæ imperfectionem potius arguere. Prædeterminantis Dei imperio, etiam strictissimo *Calvini* sensu, haud solvitur Liberum nostrum Arbitrium.

X I I I.

Res materiales existere deprehendimus, ex varijs affectionibus & Ideis quas in nobis experimur, quæq; à Voluntate nostrâ non dependent, sed ab externis objectis. Sed quid sit corpus naturale, & ex quibus componatur Principijs, vexatissima semper fuit, & adhuc est in Scholis quæstio; de quâ quot sectæ, tot ac plures etiam sunt dissentientes sententiæ. Insolens nimis est Chymicorum jactantia, dum omnium corporum principia à Sale, Sulphure, & Mercurio accerfiunt, cum hæc ipsa sint corpora composita, & alijs simplicioribus originem debeant. Sed insolentius garriunt Platonici, qui effectuum Naturæ causas ex spiritu mundi immateriali nescio quo, Directore omni cognitione destituto hauriunt. Horum autem, ac Opponentium pace cum *Cartesio* concludimus, rerum Materialium principia esse Materiam ejusq; modos, nempe Motum, Quietem, Figuram, Situm. &c. ex solâ enim horum modorum Varie-tate innumeris inter se modis combinata, oriuntur omnium corporum naturalium formæ, omnesq; qualitates sensibiles, & tota deniq; aspectabilis hujus mundi diversitas. Per Materiam nihil aliud quam substantiam à Deo Creatam, & trinâ dimensione præditam intelligimus; Cujus essentiam nec in solâ extensione, ut *Cartesianis*: vel impenetrabilitate, ut *Peripateticis*: vel sen-

sensibilitate, ut Epicurais plerisque placet. Sed in extensione impenetrabili, & (si debita fuerit sub mole) sensibili consistere autumamus. Ex hisce enim simul sumptis, profluit adæquata, clara, & distincta Corporis sive Materiae notio. Ex posita igitur Naturâ Materiae in extensione impenetrabili hæc sequi videntur. 1. Duo corpora eodem circumscribi spatio, vel unum discontinuis & adæquatis locis non posse. 2. Materiam coelestem & terrestrem ejusdem esse speciei. 3. Utramque divisibilem esse sine fine. 4. Spiritum, cujus extensio nulla est, non esse in loco, nec verè, nec entitativè, nec dimensionè, tres enim hi modi Ubicationis iidem sunt. 5. Eorum Sententiam, qui omnes in Continuo partes ante divisionem vel designationem mentis sedulo negant, falsam esse. 6. Eorum quoque sententiam, qui partes hæc puncta Mathematica statuunt, cretà notari non posse.

X I V.

Iners meritò dicitur substantia corporea materiae moles, cum in se agendi vim nullam habeat à modis suis non mutuata: horum verò ordine primus, Cæterorumque Parens, est motus localis, præter quem non datur alius, qui prout procedit à Movente ejus vocatur actio: prout recipitur in Mobili, dum adhuc Moventi jungitur, passio dicitur: prout denique in Mobili à Movente separato, & per medium successivè translato, Mobilis quidem modus, sive status Quietis oppositus. Motus igitur non est quid absolutum, sed respectivum duntaxat, & à mobili, movente, spatioque decurso, non re sed cogitatione distinguitur. Corpora præsertim ætherea, fluida, & elastica, sunt causa Motus immediata ac physica; non solus Deus ut credidit Cartesius. Sine impulsu aliquo nullum Motum, transeuntem saltem, fieri posse censemus. Et causam continuationis motus projectorum, medio potius quam impetui projectis impresso fictive Cartesianorum Principio (*Unumquodque scilicet manet in statu in quo est, nisi extrinsecus alteretur*) adscribendam esse credimus. Omnis igitur motus instantaneus est impossibilis, vel in ipso vacuo; in quo si magnum fuerit, projecta impetum amittent. Non datur Quies in puncto reflectionis. Veram denique causam Motus Graviorum ac Leviorum gravissimis difficultatibus implexam, levissimis duntaxat conjecturis assequimur. Nodus hic Physicæ verè Gordianus est, quem irritò sanè conatu solvere tentarunt Aristoteles, Epicurus, Gassendus, & quotquot alij hac de re hucusque scripsere Philosophi. Cumque quam plurima, eaque præcipua etiam Corporum Phænomena, ab unius hujus quæstionis solutione dependeant; non mirum est, quod ignotâ eâ, nulla per tot sæcula, aut per exigua saltem incrementa ceperit Physiologia: ac augurari ausim, illum solida demùm Physiologiæ fundamenta jacturum, qui nodosam hanc difficultatem, primus ac penitus enodaverit. Motus motui est contrarius, atque illi etiam contrariatur Quies: quæ privativa est aut positiva.

X V.

A motu gradum facimus ad causam, cujus effluxu, influxu, aut confluxu, causatum (hoc est opus vel operatio) producitur. Eam septemplex dicere poteris, *efficientem*, scilicet *materialem*, *formalem*, *exemplarem*, *fatalem*, *finalem*, & *sine quâ non*. Fatui autem sunt, qui Fato Stoicorum aliquid attribuunt. Et contra sanam rationem, sensumque communem Philosophantur Cartesianorum plerique, qui omnem efficaciam causis secundis detrahunt. Sola *efficientis* est vera causa: quam dari certum est, non solum increatam, sed etiam creatam, quæ vires habet ad generationem, quâ non aliud esse tribuit, quam ipsam materiam, non eam producendo, verum motu partium situm mutando. Causam igitur formalem quam vocant, causalitatemque omnem Materiae in compositum exaucteramus. Existencia ad agendum indispensabiliter requiritur: causam quoque existentem, prætermisso medio, in distans influere non posse, non dubitamus, quod nec torpedinis piscis qualitatem occultam, nec pulveris Sympathetici (quem, sine vanâ superstitione usurpari, & arte diabolicâ sanare, salvo meliori judicio, vix cre-

credimus) experientia labelatur. Concurrit causa prius imprimis necessaria ab actione creaturæ reipsa distinguendus, nec cum prædeterminatione confundendus. Eodem igitur effectum à duabus causis efficientibus totalibus pendere quis dubitabit? Verò ejusmodi in eodem ordine esse non possunt. Quamvis nihil potest esse causa sui secundum idem esse, vel totale, vel parziale, secundum tamen diversa quid obstat?

X V I.

Corpora omnia metiuntur Tempus, & Locus, illius naturam merito sentimus secundum prius & posterius Motus mensuram nequaquam esse: quippe à motu independens, æquabili cursu indefinenter fluens, quod nullâ vi rumpi potest: Unde verum illud Antiqui dictum, *Stabat, tempus ibat*. Locum naturam merito etiam sentimus superficiem corporis ambientis primam non esse; eum nihil aliud sit quam *Quasqua* corpori locato adæquatum, immensi spatij imaginarij, non tamen ficti portio. Tempus & Spatium imaginarium licet ante Metris Operationem ante & extra mundum fuisse aut esse, intelligantur, sunt tamen profus nihil. Creatura ab æterno potuit esse, at non potuit esse ab æterno, sive de ente permanente sive de successivo sit Sermo. Dari Vacuum rusticum multi cum dolore experiuntur, nec Philosophicum, contradictionem implicat. Sed num inter partes hujus Universi ullum detur Vacuum problematicè disputandum proponimus.

X V I I.

Unicus est quem videmus & incolimus,, Mundus verè mundus, ac ideirco omnibus suis numeris perfectus. Possent tamen ab eo, qui hunc condidit, condi plures seu numero, seu specie differentes, etiam in infinitum perfectiores. Est finitus (*Cartesij enim indefinitus mundus, qui nec sit finitus nec infinitus, atro carbone est notandus*) & à Deo productus, nec ab alio esse potuit, cum potentia creandi Creaturæ sit incommunicabilis. *Epicuræi* igitur, ac *Cabalistæ*, qui supponunt Mundi partes fetus quasi informes primò extitisse, quas postea *Blанда Mater Natura*, lambendo, ad integritatis & pulchritudinis suæ, lento pede deducere debuerat fastigium; ingeniosè admodum nugantur, Mundumq; Mathematico-Chimæricum à se ipsis effectum, non verum hunc à Deo factum delineant. Casus qui causam mundi esse supponunt, privationem causæ, aut non causam pro causâ ponunt: cum Casus non aliud sit, quam privatio aut absentia causæ efficientis. In mediâ Mundi parte, sublimes inter Beatorum sedes, & infimam tellurem, superbit Coeli Machina: Corpus quidem vastissimum, pellucidum, & fluidum; Coelorum fluiditatem, ipsi siderum Motus planè demonstrant. Verissimum etiam est, ex igneâ quadam Materiâ astra conflare, reipsa ignei sunt Globi, luminis pleni, quibus æther coruscat undiq; siderum alia alijs multò sunt vividiora, cujus unica est ratio, quod ijs alicrum elementorum, aliquid sit intermistum; hæc vero omni ex parte ignea sunt. Luminarium omnium longè nobilissimum est Sol; qui proprio fulget jubare, Planetæ reliqui mutuatio tantum. Cæterum effluxione continuâ evacuantur tandem lumina ea omnia, ni de novo temper suppeditari potest pabulum aliquod ad flammam alendam, unde tamen subministrari possit hoc pabulum, ingeniosioribus determinandum relinquimus.

X V I I I.

Coelis circumclusa sunt elementa, numero quatuor; quorum maximè actuosum est ignis: qui corpusculorum exilium sphaericorum, & celerrimè concitorum conglomeratio est, quem essentialiter concomitantur Calor & Lux. Qui elementum hoc sub concavo Lunæ statuunt, plurimum errant; cum potius per omnem diffusus Terram quamvis in Pyrophylacijs cumulatior sit. Aëre circumcincta est Terra, qui genus est quoddam Materiæ rarum, fluidum, & pellicu-

Philosophorum experimentis compertum est, aerem omnem in Atmosphærâ contentum, insigni gravitate prævalidoq; elastico instructum esse. Hincq; causam reddi posse, suctionis, attractionis, respirationis, ascensus liquorum in Antlis, & suspensionis eorundem in tubis Torricellianis, aliorumq; Phænomenorum, quæ ob merum Vacui contigisse credidit incauta antiquitas. Reciproci commercij fœdera cum igne & terrâ pangit aqua, quæ dulcis est aut salsa. Ad oceanum omnia licet flumina fluant, se se continet tamen intra terminos sibi præscriptos, ejus ratio maximè naturalis hæc est, quod sicut è terrâ in mare solent aquæ provolvî, ita & è mari in terram rursus subtermeant: Fontium interim aqua exinde non erit salsa, quoniam pervadendo terræ meatus, sic percolatur aqua, ut corpuscula salis exuat, isq; denudata redeat. Pars infima Mundi Terra est, ponderibus librata suis, & nullo mobilis ævo, nisi tremulum ob pendulam Librationis incertitudinem, Motum illi ascribere velis. Est autem in sphericam seu circulem figuram conformata, non sphericam tamen seu globosam, judicè Epicuro, qui terram adinstar tympani esse formatam, atq; hanc terræ faciem (quam incolimus nos) latam, & solam habitari posse asseruit, ejus vestigia in hoc puncto non premimus: in aversa regione terræ sunt homines siti, qui vestigia nobis opposita urgent: ad inane igitur Antipodes relegandi non sunt.

Artium & scientiarum & in universum boni publici incrementa, in societatibus per Disciplinarum Mathematicarum professiones & studia maximè promoventur. Arithmeticae operationes alioqui satis perplexas, illustrissimus *Merchistonius* per suam Rhabdologiam & Logarithmos, infaciles & jucundos numerorum Lusus, operantis labore, in Ludentis risum commutato, convertit. Etsi non detur numerus maximus, datur tamen minimus; at unitas talis non est, licet omnem numerum augeat. Geometriae objectum est quantitas, cujus tres species numerantur à Geometris, Linea, Superficies, & Corpus. Ut Linea conceipitur componi ex punctis, ita Superficies ex Lineis, & Corpus ex Superficiebus; Unde omnis magnitudo Mathematica: cujus terminatione fit figura; figurarum autem perfectissimæ, sunt Sphæra & Circulus illi Analogus: cujus centrum est punctum illud à quo tres rectæ æquales in peripheriam duci possunt. A Centro igitur & diametro determinatur Magnitudo Circuli; & ita ille, est major Sphærae circulus qui majorem habet diametrum, & maximus qui transit per Centrum. Punctum seu indivisibile est initium omnis lineæ, Dantur lineæ incommensurabiles, sicut latus quadrati & diagonalis.

Astronomi nobiles, non solum *Copernicum*, sed & aliqui *Ptolomæum* secuti, dixerunt Phænomena cœlestia salvari posse, non minus per hypothesein *Copernici* quam *Ptolomæi*. At id quâ ratione fieri possit ne per conjecturam adhuc assequi possumus. Licet *Copernicanâ* Motûs terrestribus hypothesei Phænomenis omnibus pulchrè satisfieret: Ipse tamen vel effossâ ipsius *Pythagoræ* (quem in hoc commento sequebatur) urnâ, nunquam potis erit asserre rationem, cur aut omnino terræ Globo tribueretur Motus: aut hic poneretur triplex; Hypothesei igitur *Copernicanæ* illam *Ptolomæi* præferimus. Sol ut & omnes fixæ, ejusdem sunt naturæ & originis; Corpora nimirum fluida ex Materiâ subtilissima composita, splendorem nonnunquam obfuscant fuliginosæ ex ejus Massâ, vi caloris projectæ eruptiones seu maculæ; quæ quandoq; tam densæ & copiosæ nascuntur, ut sol per aliquot Dies, & menses tristi luce nobis adfulserit: Stellæ autem nonnullæ fixæ, à nobis amplius conspici non possunt, quoad istis liberari contigerit. Unde accidere videtur, quod stellæ quædam, quæ olim apparuerunt nunc dispereant, & vice versâ, stellæ quandoq; in Cœlo appareant, quæ antea non apparuerunt.

Cum

Dei
Cum autem omnes Planetæ ejusdem sint cum Terrâ Naturæ, nihilq; hanc, quod
petit, habitabilem reddat: non solum Terram, verum etiam Lunam, reliq; Planetas
habitari posse Rationi Consonum est; nec fidei repugnat. Influencias quavis superiorum
hæc inferiora occultas abigere, nos quidem Religio vetat. An ipsæ recte
ascribantur Februm vices, Metallorum productio, Noctur-
nus Gallicantus, Vultuum varietas, & id genus
alia complura, ambigimus?

F I N I S.

